

O LUCRARE NECESARĂ PENTRU ÎNȚELEGEREA TRANZIȚIEI ROMÂNIEI CĂTRE DEMOCRAȚIE

Ion Bucur, *Anul 1990: partide, ideologii și mobilizare politică*, București, Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, 2014, 154 p.

Andrei POPA

În activitatea sa profesională, profesorul Ion Bucur a adus contribuții științifice valoroase legate de Revoluția Română și perioada postcomunistă. Dintre acestea, un loc important îl are lucrarea *Anul 1990: partide, ideologii și mobilizare politică*, publicată sub egida Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989. Cartea prezintă pe larg dificultățile tranziției spre democrație, prin evidențierea situației politice a României, a ideologiei partidelor politice și a evenimentelor contestate îndreptate împotriva Frontului Salvării Naționale, aflat la putere.

O importanță deosebită este acordată actorilor politici care au avut un rol major după Revoluția din 1989. Astfel, este consemnată formarea și activitatea Consiliului Frontului Salvării Naționale, apărut odată cu FSN, pe 22 decembrie 1989, al cărui program viza tranziția spre democrație. Se menționează decretele-lege promulgate de acesta după înlăturarea de la putere a lui Nicolae Ceaușescu, dintre care cel mai relevant pentru evoluția politică a țării în anul 1990, stipula că FSN devenea principalul organ central al puterii, urmând să exercite, provizoriu, conducerea până la organizarea de alegeri libere.

Pentru o mai bună înțelegere a scenei politice a României anului 1990 sunt prezentate principalele formațiuni politice postdecembriste: Frontul

Salvării Naționale (transformat în partid pe 23 ianuarie 1990), Partidul Național Țărănist-Creștin Democrat, Partidul Național Liberal, Partidul Social Democrat Român și Uniunea Democrată a Maghiarilor din România. Acestea aveau obiective comune, specifice statelor ieșite din comunism, care au stat la baza aportului lor pe scena politică românească, în anul 1990: democratizarea țării prin garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, o economie de piață, respectarea drepturilor minorităților, libertatea religioasă, separarea puterilor în stat, pluralismul politic, reintegrarea în rândul națiunilor libere.

Evenimentele marcante din 1990 sunt consemnate cronologic, dintre care cele mai importante au fost: Mineriada din 28-29 ianuarie, adoptarea Proclamației de la Timișoara, confruntările interetnice de la Târgu Mureș din 19-20 martie, manifestația anticomunistă din Piața Universității, alegerile din 20 mai, Mineriada din 13-15 iunie și protestele împotriva puterii de la sfârșitul anului 1990 (Proclamația de la Săpânța, demonstrațiile ce comemorau Revolta muncitorească din 1987 de la Brașov, mitingul sindical din Piața Aviatorilor, greva generală a studenților, manifestațiile de la Timișoara).

Efectele acestora sunt abordate de Ion Bucur. Astfel, după ce prezintă Mineriada din 28-29 ianuarie, care a reprimat manifestația partidelor de opoziție PNL și PNT-CD, este relatată activitatea Consiliului Provizoriu al Unității Naționale, organism legislativ format ca urmare a violențelor ce au avut loc. Se afirmă că formarea CPUN a fost un experiment acceptat de toate partidele politice participante, deoarece acestea vedeau Consiliul drept „o etapă intermediară, de scurtă durată”, opinie confirmată și de declarațiile liderilor liberal Radu Câmpeanu și țărănist Ion Rațiu, menționate de autor, care considerau că formarea noului organism era un lucru pozitiv. Sunt prezentate realizările obținute de CPUN la nivel guvernamental, diplomatic, electoral, juridic, economic și social, în ciuda divergențelor dintre putere și opoziție, care dispuneau, fiecare, de 50% din locurile Consiliului. Cea mai importantă reușită a fost votarea Legii electorale, în baza căreia s-au desfășurat alegerile din 20 mai 1990.

Spațiu larg este acordat scrutinului din mai 1990. Astfel, se prezintă aspecte precum: atribuțiile Biroului Electoral Central în calitate de organizator al alegerilor, principalele partide competitori, prezența la vot, desfășurarea campaniei electorale și a zilei votării, percepția internațională și rezultatele consemnate, care au marcat victoria FSN și alegerea ca președinte a lui Ion Iliescu. Ion Bucur afirmă că datorită lipsei pragului electoral, alegerile din 1990 „sunt cele mai democratice, în sensul că partidele au participat fără nici un fel de opreliști, fără nici un fel de prag la competiția pentru ocuparea locurilor parlamentare”, iar cea mai importantă caracteristică a acestor alegeri

„o reprezintă participarea populară foarte mare, cca 86% din corpul electoral – participare record, explicabilă, întâi de toate, prin contextul politic al momentului”.

Ulterior, este explicată victoria clară a FSN, care a obținut 66,41% din mandatele pentru Adunarea Deputaților și 76,47% din cele pentru Senat. Se argumentează că succesul s-a datorat impactului electoral redus al opoziției, din lipsa unor personalități carismatice și „lideri-locomotivă”, capabili să capteze atenția și interesul tuturor categoriilor de alegători, așa cum făcuse Ion Iliescu – principala personalitate din perioada CPUN. Un alt argument invocat este că „Frontul Salvării Naționale, cu charisma lui Ion Iliescu și cu dinamismul lui Petre Roman – de asemenea o persoană charismatică –, nu avea cum să piardă în fața unor oponenți care reactualizaseră programe din perioada interbelică”.

Totodată, Ion Bucur consideră că programul politic al opoziției, care viza măsuri precum reinstaurarea monarhiei și restituirea proprietăților a fost privit cu suspiciune de majoritatea populației deoarece nu a rezonat cu așteptările sale. În acest sens, afirmă: „Prin discursul lor vehement și corectiv, aceștia s-au identificat mai mult cu imaginea României interbelice și mai puțin cu cea a unei țări poziționate la standardele sfârșitului de mileniu”.

Se prezintă și manifestația anticomunistă din Piața Universității, desfășurată în perioada 22 aprilie-13 iunie 1990, care dorea respectarea punctului 8 al Proclamației de la Timișoara – interzicerea participării foștilor comuniști aflați la putere în alegerile din 20 mai 1990 și în viața politică. Sunt consemnate efectele fenomenului asupra societății civile, lumii politice și percepția populației, care dezaproba manifestația din Piața Universității, descrisă de autor drept „o atitudine a unei mici părți a societății românești”.

De asemenea, este relatată înăbușirea manifestației în timpul Mineriadei din 13-15 iunie 1990 și condamnarea internațională a violențelor. Se menționează și modul în care mineriada a fost percepută de președintele Ion Iliescu și prim-ministrul Petre Roman. Ulterior, sunt consemnate și protestele studențești din iulie 1990, ca urmare a arestării lui Marian Munteanu, liderul manifestației din Piața Universității, care au avut ca efect eliberarea acestuia.

Este abordată situația politică a țării în perioada august-decembrie 1990: cercetările privind pedepsirea responsabililor pentru crimele Revoluției (milițieni, securiști, militari, civili), verdictele pronunțate, precum și demonstrațiile împotriva puterii din 23 August 1990 și 7-8 septembrie de la Brașov. Se menționează, succint, și condamnarea lui Nicu Ceaușescu la 20 de ani de închisoare pentru „instigare la omor deosebit de grav”. Ulterior, sunt prezentate evenimente importante de pe scena politică precum protestele

împotriva puterii (Proclamația de la Săpânța, demonstrațiile ce comemorau revolta muncitorească din 1987 de la Brașov, mitingul sindical din Piața Aviatorilor, greva generală a studenților, manifestațiile de la Timișoara). Alte aspecte tratate sunt problemele economice cu care s-a confruntat noul guvern, problemele interne ale PNL cauzate de eșecul în alegeri, alianțele și formațiunile civice fondate după model cehoslovac și ungar, evenimentele ce au avut loc odată cu prima celebrare a Revoluției Române, etc.

Pe lângă momentele tulburi, este consemnat și modul în care a fost constituit primul Parlament bicameral ales în urma alegerilor din 20 mai 1990, precum și noul executiv condus de Petre Roman, care în programul său de guvernare viza democratizarea țării și trecerea la o economie de piață. Totodată, pentru o bună înțelegere a activității guvernamentale, sunt citați actori politici ai momentului precum premierul Roman și Adrian Severin, asistent al primului-ministru pentru Reformă și Relația cu Parlamentul, care vorbesc despre situația de la acel moment a formării guvernului și măsurile legislative ce aveau ca scop reformarea țării. Se prezintă și politica externă a României, care viza îmbunătățirea relațiilor cu Occidentul.

Concluzionând, Ion Bucur face aprecieri personale cu privire la evenimentele relatate în lucrare. Astfel, afirmă că violențele din Decembrie 1989 și prima parte a anului 1990 sunt un rezultat al lipsei negocierii transferului de putere, care caracterizase tranziția spre democrație a celorlalte foste state comuniste. De asemenea, consideră că aspectele pozitive ale anului 1990 au fost implementarea noilor instituții democratice, descentralizarea economică, organizarea de alegeri libere și democratizarea societății. La final, menționează că, în ciuda greșelilor, stângăciilor, violenței și abuzurilor ce au avut loc, anul 1990 a reprezentat „un nou început, o imensă șansă” și debutul noii căi urmate de români la sfârșitul secolului XX.